

ŠTÚDIE ANALÝZY

Attila Szép*

Oficiálna rozvojová pomoc Európskej únie a Slovensko

Rozvojová pomoc Európskej únie – stručný prehľad od vzniku programu až po súčasnosť

Rozvojová pomoc a spolupráca sú na jednej strane prejavom solidarity rozvinutých krajín s menej rozvinutými, na strane druhej sú nástrojom presadzovania zahraničnopolitických cieľov donorov. Hospodársky vyspelé krajiny sa takto snažia kompenzovať negatívne do-

*Attila Szép, Ministerstvo zahraničných vecí SR (Attila_Szep@foreign.gov.sk)

pady nerovnomerného ekonomického rozvoja a zároveň získať ekonomický a politický vplyv v rozvojovom svete. *Oficiálna rozvojová pomoc* je teda determinovaná zo strany darcov určitým morálnym záväzkom pomáhať slabším a menej rozvinutým krajinám a vlastnými štátnymi záujmami. Pri analýze súčasného stavu poskytovania rozvojovej pomoci na Slovensku je potrebné vychádzať z toho, že Slovenská republika sa v roku 2004 stala plnoprávnym členom Európskej únie (EÚ). Tento fakt rozhodujúcim spôsobom určí rámec pre ďalšie pôsobenie SR ako donorskej krajiny. Predkladaný príspevok je preto členený na dve časti. Prvá časť ponúka stručný prehľad *oficiálnej rozvojovej pomoci* EÚ a druhá časť stručný prehľad vývoja a analýzu súčasného systému *oficiálnej rozvojovej pomoci* (Official Development Aid, ODA) na Slovensku.

ODA bola spolu s obchodnou politikou od začiatku jedným zo základných nástrojov v oblasti vonkajších vzťahov Európskych spoločenstiev (ES). Jej rozsah, ciele a teritoriálne smerovanie záviseli od dvoch faktorov, a to od *dynamiky európskej integrácie a medzinárodného prostredia*.

Zakladajúce krajiny ES mali už pred jej vznikom rozvetvený systém politických, ekonomických a kultúrnych vzťahov s rozvojovými krajinami. Niektoré zakladajúce krajiny mali pri podpisovaní *Rímskych protokolov* ešte tzv. zámorské teritória. Ich pretrvávajúce úzke politické, ekonomické a kultúrne vzťahy s teritóriami z čias kolonizácie predstavovali obrovské možnosti, ale aj určitý politický a hospodársky záväzok. Rozvojová politika ES bola preto od začiatku determinovaná tak hospodársko-politickými záujmami členských krajín a samotných ES, ako aj pocitom morálnej zodpovednosti bývalých koloniálnych mocností za ďalší osud ich bývalých kolónií, teda snahou kompenzovať zámorské teritória za ich koloniálnu minulosť.

Druhý faktor, ktorý je potrebné vziať do úvahy, je vplyv a zmeny medzinárodného prostredia, a to predovšetkým vznik bipolárneho sveta a zmena medzinárodného postavenia bývalých európskych koloniálnych mocností. Vychádzajúc z vyššie uvedených faktorov, rozvojovú politiku ES od roku 1957 až do roku 2004 môžeme rozdeliť do niekoľkých etáp. Erika Fodor (Fodor, 2003, s. 142 – 170) uvádza – s prihliadnutím na dynamiku európskej integrácie a na vplyv medzinárodného prostredia – štyri obdobia rozvojovej politiky ES: 1. 1957 – 1975; 2. koniec 70. a začiatok 80. rokov (1975 – 1986); 3. koniec 20. storočia (1986 – 2000); 4. 2000 – súčasnosť (autorka skúma danú problematiku do roku 2003).

Prvé obdobie je ohraničené vznikom ES v roku 1957 a podpisom prvého dokumentu prijatého na rokovaníach v Lomé (1975). Z hľadiska vzniku základných inštitúcií a mechanizmu európskej rozvojovej pomoci sú dôležité tak medzinárodné, ako aj európske (vnútropolitické) faktory. V tomto období dochádza v rozvojovom svete k dynamickému politickému vývoju. Po rozpade koloniálneho systému a dosiahnutí nezávislosti sa získanie vplyvu na medzinárodnej scéne pomocou systému Organizácie Spojených národov (OSN) stalo jedným z hlavných cieľov nových politických elít bývalých kolónií. Ich deklarovanou snahou bola reštrukturalizácia svetovej ekonomiky a získavanie väčšieho podielu zo svetového bohatstva, predovšetkým pomocou rozvojovej pomoci. Ako sme už spomenuli, niektorým zakladajúcim krajinám ES ešte patrili zámorské teritória. V Rímskych zmluvách je preto zakotvený vzťah a zodpovednosť ES voči nim. Zmluvy ich definujú ako teritória pridružené k ES. Napriek tomu, že oficiálna rozvojová pomoc sa tu explicitne nespomína, ide o dobrý základ ďalšieho rozširovania aktivít ES v tejto oblasti. Realizáciu jednotlivých cieľov rozvojovej pomoci zabezpečujú tri základné nástroje. Na financovanie rozvojových programov v zámorských teritóriách bol vytvorený *Európsky rozvojový fond* (ERF), z ktorého sa stal nástroj na financovanie programov v krajinách Afriky, Karibiku a Pacifiku. Druhým základným pilierom rozvojovej pomoci bola potravinová pomoc, ktorá smerovala predovšetkým do ázijských krajín. Tento komponent rozvojovej pomoci bol začlenený do oblasti spoločnej poľnohospodárskej politiky. Tretí nástroj predstavovali rôzne bilaterálne hospodárske a obchodné dohody medzi ES a rozvojovými krajinami, ktoré však na rozdiel od dohody uzavretej s niektorými africkými krajinami v Yaunde nemali preferenčný charakter. Tieto obchodné dohody sa stali základom ďalšieho rozšírenia spolupráce v iných oblastiach (Fodor, 2003, s. 142 – 146; Rusnák – Szép – Brzica, 2002, s. 27 – 30).

Po tomto rozmachu rozvojovej pomoci ES v druhom období zmenili tak postup, ako aj politický rámec pre rozvojovú pomoc. Túto zmenu spôsobila predovšetkým skutočnosť, že spolupráca založená na obchodných dohodách už nemohla vyhovovať potrebám nového spoločenstva založeného na spoločnom trhu. Okrem postupného prehĺbenia európskej integrácie sa výrazne zmenilo aj medzinárodné prostredie. Po spolupráci s krajinami sovietskeho bloku mnohé rozvojové krajiny (po sklamaní z hospodárskych výsledkov tejto spolupráce) znovu hľadali možnosť ob-

novit' užšie partnerstvo s ekonomicky vyspelejšími krajinami ES. Táto nová výzva znamenala pre ES potrebu opätovne zadefinovať politický rámec pre rozvojovú spoluprácu. Podľa rozhodnutí ministrov zahraničných vecí ES (z 21. júla 1986) bude základným kameňom spolupráce ES a ich členských krajín s tretími krajinami rešpektovanie ľudských práv. Tento determinant spolupráce bol ďalej doplnený o potrebu budovania právneho štátu, rešpektovania základných demokratických pravidiel, dodržiavania princípov udržateľného rozvoja, znižovania vojenských výdavkov a vo všeobecnosti o potrebu spravodlivejšieho spravovania vecí verejných (Fodor, 2003, s. 144 – 150).

Pre tretie obdobie bolo charakteristické ďalšie rozšírenie rozvojovej pomoci. Týkalo sa to nielen oblastí spolupráce, ale aj zvýšenia sa počtu nástrojov. Európske spoločenstvá museli čeliť výzvam vyplývajúcim z rozpadu komunistického bloku a konfliktov vo východnej a juhovýchodnej Európe. Potrebu prehodnotiť doterajší postup vyvolal aj pocit neefektívnosti vynakladania prostriedkov, predovšetkým v krajinách subsaharskej Afriky. V tomto období boli prijaté kľúčové dokumenty, ktoré v súčasnosti tvoria legislatívny aj politický rámec pre rozvojovú politiku súčasnej EÚ. Základným pilierom primárnej legislatívy sa stala *Maastrichtská zmluva*, ktorá nadobudla platnosť v roku 1993. Jej ustanovenia tvoria základ rozvojovej pomoci EÚ v ďalšom období. Podľa tohto dokumentu je rozvojová politika EÚ komplementárna vo vzťahu k rozvojovej spolupráci jej členských krajín a za svoj prvoradáci cieľ si kladie boj proti chudobe, podporu vytvorenia podmienok udržateľného rozvoja v menej rozvinutých krajinách, ako aj pomoc pri ich začlenení/začleňovaní do svetového hospodárstva. Rozvojová spolupráca v tejto oblasti podporuje dodržiavanie ľudských práv a je v súlade s cieľmi OSN v tejto oblasti. Európska únia (a, samozrejme, aj jej členské krajiny) pri presadzovaní svojich cieľov v tejto oblasti rešpektuje princíp tzv. štyroch K – koherentnosti, komplementárnosti, koordinovanosti a konzistentnosti. To znamená, že EÚ a jej členské štáty majú koordinovať svoju rozvojovú politiku, ktorá má byť konzistentná vo vzťahu k rozvojovým krajinám a založená na komplementárnosti rozvojovej politiky EÚ a jej členských krajín. Princíp koherentnosti znamená, že ciele rozvojovej politiky majú byť inkorporované aj do iných programov EÚ (*The Consequences...*, 2003, s. 8 – 9; Rusnák – Szép – Brzica, 2002, s. 85 – 88).

V štvrtom období bol tento legislatívno-politický rámec doplnený o ďalšie dôležité dokumenty. Na úrovni sekundárnej legislatívy je najdôle-

žitejšia a zároveň aj najznámejšia *Dohoda z Cotonou*, ktorú 23. júna 2000 podpísala EÚ a jej členské štáty so štátmi Afriky, Karibiku a Pacifiku. Predstavuje základný inštrument a rámec pre podporu týchto krajín (pôvodne bývalé zámorské teritória) a slúži aj ako dokument, na základe ktorého sa čerpajú prostriedky z ERF (*The Consequences...*, 2003, s. 10 – 13). V nadväznosti na tento normatívny rámec, ktorý sú povinné dodržiavať všetky členské štáty, existujú aj dôležité politické rozhodnutia a dokumenty, ktoré sú rozhodujúce pri stanovení rozvojovej politiky. Základným politickým dokumentom novej rozvojovej politiky EÚ sa stalo vyhlásenie Európskej komisie z 26. apríla 2000. Za hlavné úlohy rozvojovej pomoci EÚ považuje znižovanie hospodárskej zaostalosti, a preto sa kľúčovou stala podpora udržateľného a spravodlivého ľudského a spoločenského rozvoja v najmenej rozvinutých krajinách. K základným predpokladom dosiahnutia rozvojových cieľov patrí dodržiavanie ľudských práv, princípov demokracie a právneho štátu, ako aj spravodlivého spravovania vecí verejných a dobrého riadenia verejných programov. Hlavným cieľom je boj proti chudobe, ktorá neznamená len materiálny nedostatok, ale aj zníženú kvalitu života v dôsledku sťaženého prístupu k základným službám (v oblasti zdravotníctva a vzdelávania), prírodným zdrojom (kvalita životného prostredia, prístup k pitnej vode) a moderným informačným technológiám (Rusnák – Szép – Brzica, 2002, s. 30 – 33, s. 93 – 95).

Ďalším dôležitým dokumentom v tejto oblasti je dokument *Neviazanosť – zvyšovanie efektívnosti pomoci* prezentovaný Európskou komisiou v roku 2002, ktorý vychádza z odporúčanií Komisie pre rozvojovú spoluprácu *Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD)* z mája 2001. Snaha o maximálne znižovanie viazanej rozvojovej pomoci predstavuje kľúčový systémový prvok, ktorý má dopad nielen na mechanizmus jej poskytovania, ale na celý systém zabezpečenia realizácie zámerov v tejto oblasti.

Rozvojová pomoc EÚ je tiež úzko previazaná s obchodnou spoluprácou a systémom jej výhod. Európska únia tradične umožňuje tzv. zámorským teritóriám v prípade niektorých komodít preferenčný prístup na svoj spoločný trh. Jej pozícia v tejto oblasti je založená na bilaterálnych dohodách a na prístupení k medzinárodným dohodám v tejto oblasti. Bilaterálne dohody sa netýkajú len obchodnej spolupráce, ale sú rozšírené aj na ďalšie oblasti, akými sú napríklad ochrana životného prostredia, odzbrojovanie, pranie špinavých peňazí, boj proti výrobe a obchodovaniu s drogami (*The Consequences...*, 2003, s. 10 – 13).

Pri analýze finančnej stránky európskej rozvojovej pomoci je potrebné si uvedomiť, že EÚ (spolu s jej členskými krajinami) je považovaná za najväčšieho donora na svete, keďže poskytuje okolo 50 % z celosvetového objemu rozvojovej pomoci ročne. V roku 2000 to spolu s príspevkami členských krajín bolo 29,257 mld. EUR. V súčasnosti sú určujúcim rámcom pre stanovovanie cieľov tzv. *barcelonské záväzky* prijaté členskými štátmi na summite EÚ v marci 2002. Prvý z nich je individuálny a druhý je skupinový. Individuálny záväzok sa vzťahuje na dlhodobé odporúčanie OSN, aby rozvinuté krajiny vyčlenili na rozvojovú pomoc ročne aspoň 0,7 % z hrubého národného produktu (HNP). Členské krajiny, ktoré ešte nedosiahli túto úroveň, sa zaviazali zvyšovať objem prostriedkov určených na rozvojovú pomoc, čo znamená, že tie členské štáty, ktoré ešte nedosiahli priemer EÚ (0,33 %), by ho mali dosiahnuť do roku 2006, a tie, ktoré ho už dosiahli, by mali túto úroveň udržať, prípadne ju zvýšiť. Kolektívnym cieľom EÚ je dosiahnuť do roku 2006 priemer 0,39 %.

V základnom dokumente pre plánovanie príjmov a výdavkov EÚ na roky 2000 - 2006 bola vytvorená zložitá štruktúra financovania v rámci programu na podporu aktivít v oblasti vonkajších vzťahov. Odzrkadľuje to existujúce veľké množstvo tematických a geografických priorít a tomu zodpovedajúci počet nástrojov. Súčasná výdavková kapitola 4 - *Vonkajšie aktivity Európskej únie* - zahŕňa väčšinu vonkajších aktivít EÚ s výnimkou rozširovania, niektorých humanitárnych aktivít a ERF. Z hľadiska rozvojovej pomoci sú dôležité geografické programy a tematické operácie určené pre nečlenské štáty EÚ - pre štáty juhovýchodnej Európy, regiónu Stredozemného mora, Kaukazu, Ázie (vrátane republík Strednej Ázie) a Latinskej Ameriky. V rámci programu *Širšia Európa* bol na roky 2004 a 2006 vytvorený program *Nový susedský program*. Rozvojová pomoc pre *skupinu krajín Afriky, Karibiku a Pacifiku* je financovaná z ERF a z rozpočtu EÚ. V rámci 9. rozpočtového obdobia ERF bolo vyčlenených 13,8 mld. EUR. Tieto prostriedky boli členené na podporu dosiahnutia dlhodobých rozvojových cieľov (10 mld. EUR), na podporu regionálnej spolupráce (1,3 mld. EUR) a na investičný nástroj, ktorý je riadený Európskou investičnou bankou v spolupráci s Európskou komisiou (2,2 mld. EUR) (*The Consequences...*, 2003, s. 40 - 42).

Význam rozvojovej pomoci v oblasti vonkajších vzťahov v súčasnosti stále rastie. Signalizuje to aj doterajší priebeh diskusie o novej finančnej perspektíve EÚ. Európska komisia počas predsedníctva R. Prodiho vo svojom návrhu finančnej perspektívy na roky 2007 - 2013 navrhla zvýšiť

finančné prostriedky na vonkajšie aktivity – v roku 2006 by to malo byť 11,232 mld. EUR, v roku 2013 15,740 mld. EUR. Okrem zvýšenia prostriedkov by to znamenalo aj celkové zvýšenie podielu kapitoly na celkovom rozpočte EÚ v danom období z 9,3 % v roku 2006 na 9,9 % v roku 2013. Z pôvodného ekonomického nástroja na dosiahnutie obchodných cieľov ES sa teda stal silný inštrument vonkajších vzťahov. Bol to postupný proces obohatenia a rozširovania tejto agendy. S prehĺbením integrácie a rozširovaním EÚ sa nerozšíril len počet cieľových krajín a oblastí, ale aj politická dôležitosť pomoci. Tak ako sa prehĺbila integrácia, rozširovala sa aj agenda rozvojovej spolupráce, do ktorej sa premietli ambície členských krajín. Tie sa odzrkadľujú nielen v geografickom smerovaní pomoci, ale aj vo finančných záväzkoch EÚ. Prijatie nových členov preto pre EÚ znamená aj nové možnosti a obohatenie jej rozvojovej politiky. Pre nových členov to zas predstavuje možnosti na rozšírenie počtu nástrojov na dosiahnutie cieľov svojej zahraničnej politiky, ale aj finančný záväzok a politickú zodpovednosť za dosiahnutie spoločných cieľov.

Oficiálna rozvojová pomoc po roku 1993 – cesta Slovenska od donorskej krajiny cez prijímateľskú krajinu späť do skupiny donorov

Po dosiahnutí základných integračných cieľov je častou témou odborných, ale aj verejných debát otázka zahraničnopolitických priorít Slovenska, ktorá je často spojená s otázkou definovania, prípadne redefinovania štátnych a národných záujmov. Dalo by sa povedať, že určitou konkrétnou odpoveďou súčasnej slovenskej vlády na výzvu redefinovania cieľov slovenskej zahraničnej politiky po získaní členstva v EÚ bolo práve odštartovanie bilaterálneho programu oficiálnej rozvojovej pomoci a spolupráce Ministerstva zahraničných vecí SR (MZV SR) v roku 2003. Je potrebné uviesť, že s cieľom definovať priority slovenskej zahraničnej politiky po dosiahnutí integračných cieľov vláda SR na podnet MZV SR prijala koncepčný dokument *Strednodobá stratégia zahraničnej politiky SR do roku 2015*. Rovnako ako v ostatných členských štátoch EÚ a NATO je rozvojová pomoc v tomto dokumente zaradená medzi štandardné nástroje zahraničnej politiky a „je dôkazom vyspelosti SR“ (*Strednodobá stratégia...*, 2003, s. 3).

Pri hodnotení a charakterizovaní súčasného systému rozvojovej pomoci na Slovensku je nutné prihliadať na medzinárodné postavenie Sloven-

ska a na inštitucionálnu bázu jeho rozvojovej pomoci, ktorú môžeme rozdeliť do dvoch etáp: 1. roky 1993 – 1998; 2. 1999 – súčasnosť (pozri Rusnák – Szép – Brzica, 2002, s. 116 – 117.)

Pred charakterizovaním *prvého obdobia* rozvojovej pomoci Slovenska je ešte potrebné poznamenať, že napriek tomu, že Slovensko spolu s ďalšími krajinami bývalého komunistického bloku v súčasnosti patrí do skupiny tzv. vznikajúcich alebo budúcich donorských krajín (*emerging donor countries*), tradícia poskytovania rozvojovej pomoci u nás nie je nová. Slovensko sa už aj pred rokom 1989 podieľalo na rozsiahlych rozvojových programoch Československej socialistickej republiky, ktorá v 80. rokoch poskytovala pomoc 124 krajinám sveta, z ktorých 36 patrilo do skupiny najmenej rozvinutých krajín. Z hľadiska podielu pomoci na hrubom národnom dôchodku (0,7 – 0,9 %) patrilo bývalé Československo k najväčším darcom. Absolútna väčšina tejto pomoci mala bilaterálny charakter. Financovali sa veľké investície v rôznych priemyselných odvetviach a poľnohospodárstve, infraštrukturálne projekty a iné sektorálne programy, ako aj extenzívne študijné programy pre odborníkov a študentov z rozvojových krajín. Začiatkom 90. rokov (ešte počas existencie Československa) boli tieto rozsiahle programy pre rozvojové krajiny, s výnimkou študijného programu, v dôsledku ekonomickej transformácie zrušené. Ostávala multilaterálna pomoc, ktorú predstavovali predovšetkým príspevky do medzinárodných organizácií (Rusnák – Szép – Brzica, 2002, s. 107; Lebeda – Halaxa, 1998). Je však potrebné dodať, že spolu s programom rozvojovej pomoci začiatkom 90. rokov zanikol alebo sa transformoval aj systém organizácií a inštitúcií zabezpečujúcich túto pomoc. Obdobie transformácie z donora na prijímateľa pomoci dobre znázorňuje vznik a pôsobenie *Medzirezortnej komisie pre koordináciu zahraničnej rozvojovej pomoci a spolupráce pri MZV SR*. Komisia bola zriadená vládou SR v roku 1993, ale napriek tomu, že mala na starosti aj poskytovanie rozvojovej pomoci, sa zaoberala takmer výlučne koordináciou prijímania pomoci (Rusnák – Szép – Brzica, 2002, s. 110).

Slovensko sa spolu s ďalšími transformujúcimi sa krajinami východnej Európy stáva na celé obdobie 90. rokov prijímateľom pomoci od vyspelých krajín. Na prijímanie a využívanie týchto zdrojov sa vybuďoval systém inštitúcií na všetkých úrovniach riadenia verejných programov – od ústredných orgánov štátnej správy až po miestnu úroveň. Z hľadiska charakteru a smerovania programov to bola predovšetkým technická pomoc, ktorá bola zameraná na budovanie inštitúcií a prípravu ľudských kapacít

na zvládnutie ekonomickej, politickej a sociálnej transformácie. Slovensko sa pomerne úspešne prispôbilo svojej novej úlohe prijímateľa pomoci. Okrem vlád vyspelých demokracií tieto programy financovali aj medzinárodné organizácie a súkromní donori, predovšetkým zo Spojených štátov. Špecifickým segmentom v systéme inštitúcií zameraných na absorbovanie zahraničnej pomoci na Slovensku boli mimovládne organizácie, ktoré predovšetkým v rokoch 1993 - 1998 predstavovali robustný a dobre organizovaný sektor zameraný najmä na budovanie a posilňovanie inštitúcií občianskej spoločnosti. Mnohé z týchto organizácií získali cenné skúsenosti v oblasti mobilizácie inštitúcií občianskej spoločnosti, získavania spoločenskej podpory na pokračovanie reforiem a zabezpečovania verejnej kontroly volebného procesu.

V *druhom období* prebieha transformácia Slovenska z prijímateľskej späť na donorskú krajinu. Základnou charakteristikou tohto procesu je, že okrem vplyvu medzinárodného prostredia a v neposlednom rade aj v dôsledku zániku pôvodnej organizačnej infraštruktúry bol nový systém poskytovania rozvojovej pomoci vytvorený bez výrazného pôsobenia a záujmu zo strany politickej elity a predstaviteľov hospodárskej sféry. Je potrebné dodať, že z hľadiska napĺňania kľúčových integračných cieľov rozvojová pomoc nepatrila medzi priority zahraničnej politiky SR. Dôvodom opomenutia tejto otázky v súvislosti so vstupom Slovenska do EÚ bol predovšetkým fakt, že rozvojová pomoc nepredstavovala samostatnú negociačnú kapitolu, a preto sa ani nestala témou politických a odborných diskusií odborníkov a politickej elity (pozri Figel - Adamiš, 2003, s. 171 - 175).

V súvislosti s medzinárodným prostredím je možné konštatovať, že vyriešením kľúčovej vnútro politickej otázky o politickom smerovaní krajiny a zmenou vlády po parlamentných voľbách v roku 1998 sa zmenilo aj medzinárodné postavenie Slovenska. Z hľadiska systému rozvojovej pomoci sa táto zmena odzrkadlila najmä v dvoch rovinách:

1. V dôsledku zrealnenia šancí Slovenska stať sa členom kľúčových transatlantických a európskych medzinárodných organizácií sa zmenilo aj jeho vnímanie zo strany medzinárodnej donorskej komunity. Získaním členstva v OECD (14. decembra 2000) a začatím prístupových rokovaní o vstupe SR do EÚ vo februári 2000 sa Slovensko v očiach medzinárodnej donorskej komunity zaradilo do skupiny vznikajúcich alebo budúcich donorských krajín. Z členstva v OECD pre Slovensko nevyplývali žiadne povinné príspevky alebo platby na rozvojovú po-

moc. Zo strany členov OECD skôr existovalo iba určité očakávanie, že po získaní členstva v „klube najbohatších krajín sveta“ sa SR bude správať tak „ako sa od členov klubu očakáva“. Na rozdiel od členstva v OECD, získaním plnoprávneho členstva v EÚ Slovensko neprevzalo iba *acquis communautaire* v oblasti obchodu a rozvojovej politiky, ale prispieva aj na realizáciu rozvojovej pomoci EÚ (*Development Cooperation...*, 2003, s. 14 – 16). Z členstva teda nevyplývajú len politické, ale aj finančné záväzky. Od roku 2004 SR ročne zaplatí pravidelný ročný príspevok do bežného rozpočtu EÚ, pričom 4,68 % z tejto sumy sa automaticky klasifikuje ako rozvojová pomoc. V roku 2004 to predstavuje 475,722 mil. Sk a v roku 2005 to bude 725,447 mil. Sk. Tento záväzok nadobudne novú dimenziu od roku 2007, keď sa Slovensko začne podieľať aj na tvorbe 10. rozpočtového obdobia ERF (*Národný program...*, 2004, s. 10).

2. Po parlamentných voľbách v roku 1998 sa na Slovensku zmenili vnútropolitické a zahraničnopolitické podmienky pôsobenia politicky angažovaných mimovládnych organizácií. V rokoch 1999 – 2000 sa radikálne znížil objem pomoci súkromných, ale aj vládnych zdrojov (predovšetkým z USA) zameranej na podporu ich aktivít. Výnimku v tomto smere tvorili len programy zamerané na podporu rómskych komunít a programy podporované z predstupových fondov EÚ. Niektoré mimovládne organizácie, ktoré podporovali transfer skúseností z transformácie spoločnosti medzi krajinami východnej Európy a rozvoj inštitúcie občianskej spoločnosti, presunuli ťažisko svojich aktivít do transformujúcich sa krajín juhovýchodnej a východnej Európy. Išlo o organizácie, ktoré dokázali zužitkovať svoje skúsenosti, ktoré získali predovšetkým z realizácie programov zameraných na predvolebnú mobilizáciu spoločnosti v rokoch 1997 – 1998 na Slovensku. Realizáciou projektov v krajinách juhovýchodnej Európy získali potrebné skúsenosti a prehľad o ďalších možnostiach slovenských subjektov v tejto oblasti. Ďalšie mimovládne kresťanské organizácie sa začali zapájať do projektov rakúskych charitatívnych organizácií zameraných predovšetkým na pomoc krajinám Afriky. Tieto mimovládne organizácie sa v rokoch 2000 – 2003 artikulovaním svojich záujmov a vytvorením záujmovej strešnej organizácie *Platforma mimovládnych rozvojových organizácií* stali dôležitým aktérom pri tvorbe systému rozvojovej pomoci na Slovensku.

Vznik a súčasné fungovanie mechanizmu rozvojovej pomoci v SR

Z hľadiska vybudovania súčasného mechanizmu rozvojovej pomoci je potrebné zdôrazniť, že jeho základy boli položené už v rokoch 1999 – 2002. Hlavným aktérom v definovaní rozvojovej pomoci ako integrálnej súčasť zahraničnej politiky SR bolo MZV SR. Okrem mimovládnych organizácií k príprave mechanizmu výrazne prispel aj Slovenský inštitút medzinárodných štúdií (vtedy ako príspevková organizácia MZV SR) vydávaním svojich publikácií, organizovaním odborných diskusií a prípravou podkladových materiálov pre MZV SR.

Na sformovanie názorov o slovenskej rozvojovej pomoci a reintegráciu Slovenska do donorskej komunity mali okrem domácich aktérov vplyv predovšetkým medzinárodné organizácie. Boli to rôzne partnerské a donorské organizácie (predovšetkým z USA) spolupracujúce so slovenskými mimovládnymi organizáciami v juhovýchodnej a východnej Európe, ako aj rakúske kresťanské charitatívne mimovládne organizácie. Oveľa bezprostrednejší a výraznejší vplyv na sformovanie myšlienok predstaviteľov slovenskej exekutívy mali dve významné medzinárodné donorské organizácie – *Regionálne stredisko Rozvojového programu OSN* (United Nations Development Programme, UNDP) so sídlom v Bratislave a *Kanadská medzinárodná rozvojová agentúra* (Canadian International Development Agency, CIDA). Vychádzajúc zo snahy pomôcť tzv. vznikajúcim donorským krajinám z východnej Európy a reagujúc na existujúci dopyt po odbornej pomoci z ich strany obidve organizácie pripravili špeciálne programy na vybudovanie kapacít na poskytovanie rozvojovej pomoci. V oboch prípadoch išlo o technickú pomoc pri sformulovaní myšlienok a koncepcií mechanizmu a o prípravu ľudských kapacít. Cieľom bolo vybudovať také mechanizmy na poskytovanie pomoci v týchto krajinách, ktoré sú kompatibilné so štandardnými mechanizmami vyspelých donorských krajín a so systémom poskytovania pomoci EÚ. Sprostredkovaním a využitím transformačných skúseností týchto krajín sa tiež snažili využiť rozvojový potenciál prístupujúcich krajín a zapojiť ich do svojich programov v oblastiach ako juhovýchodná Európa a Stredná Ázia.

Z hľadiska vytvorenia súčasného systému boli v rokoch 1999 a 2002 na MZV SR vytvorené základné predpoklady pre vybudovanie systému a spustenie celého mechanizmu poskytovania rozvojovej pomoci. Vláda následne prijala základné dokumenty – napríklad *Koncepcia rozvojovej pomoci* prijatá uznesením vlády č. 593/1999, *Charta aktívnej rozvojovej*

pomoci a spolupráce schválená uznesením vlády č. 1083/1999, *Mechanizmus poskytovania vládnej rozvojovej pomoci SR* schválený uznesením vlády č. 223/2001.

Ďalším krokom k zviditeľneniu rozvojovej pomoci v rámci rozpočtu bolo vypracovanie štatistiky rozvojovej pomoci v súlade so smernicami Komisie pre rozvojovú spoluprácu OECD v roku 2001 (Rusnák – Szép – Brzica, 2002, s. 116 – 118). Významné to bolo z toho dôvodu, že SR bola prvýkrát schopná preukázať, aký objem prostriedkov ročne vynakladá na rozvojovú pomoc. Dôležitým impulzom pre ďalšiu realizáciu zámerov bolo uznesenie vlády č. 332/2002, na základe ktorého sa MZV SR stalo koordinátorom poskytovania oficiálnej rozvojovej pomoci, ako aj gestorom tejto problematiky. Okrem politickej zodpovednosti to znamenalo aj to, že rozvojová agenda dostala prvýkrát po roku 1989 aj reálnejšie finančné kontúry vytvorením programu 05T rozvojovej pomoci v štátnom rozpočte.

Kľúčovým strategickým dokumentom je *Strednodobá koncepcia oficiálnej rozvojovej pomoci na roky 2003 – 2008* (prijatá vládou SR 5. júna 2003 uznesením č. 432/2003), ktorá definuje základné ciele, dôvody, princípy, ako aj teritoriálne a sektorové priority rozvojovej pomoci Slovenska. Vybranými krajinami rozvojovej pomoci SR sú Afganistan, Bosna a Hercegovina, Kazachstan, Kenská republika, Kirgizsko, Macedónsko, Mongolsko, Mozambik, Sudán, Tadžikistan a Uzbekistan. Programovou krajinou, t. j. krajinou prioritného záujmu, je Srbsko a Čierna Hora. Pomoc a odovzdávanie skúseností Slovenska z transformácie by sa mali uskutočňovať v nasledujúcich oblastiach: budovanie demokratických inštitúcií, budovanie infraštruktúry (aj sociálnej), krajinotvorba, ochrana životného prostredia, pôdohospodárstvo, potravinová bezpečnosť a využívanie nerastných surovín. Napriek tomu, že Strednodobá stratégia bola vypracovaná predovšetkým ako politický rámec pre program bilaterálnej oficiálnej rozvojovej pomoci MZV SR, môžeme to vnímať ako základný politický dokument pre celý program rozvojovej pomoci SR. Na tento dokument nadväzujú každoročné Národné programy oficiálnej rozvojovej pomoci, ktoré sú schvaľované vládou SR a pre MZV SR sú určujúcimi a záväznými dokumentmi v danom rozpočtovom roku. Vychádzajúc zo základného členenia prostriedkov určených na oficiálnu rozvojovú pomoc v rámci rozpočtu MZV SR, právny rámec programu poskytovania rozvojovej pomoci predstavujú bilaterálne dohody. V prípade Trustového fondu ide o dohodu o spolupráci s Rozvojovým programom OSN a v prípade Fondu Bratislava-Belehrad o spoluprácu medzi vládou SR

a vládou Srbska a Čiernej Hory. Základné dohody určujú spôsob, podmienky a oblasti spolupráce. Základnými organizačno-administratívnymi jednotkami sú Administratívna a kontraktačná jednotka Trustového fondu, ktorá bola vytvorená MZV SR a RCRPOSN. Riadením tohto programového komponentu bola poverená *Nadácia na podporu občianskych aktivít* (NPOA). Po rokoch transformácie a prípravy základných politických dokumentov a právneho rámca boli v roku 2003 pripravené podmienky na poskytovanie rozvojovej pomoci (*Národný program...*, 2004, s. 10 – 13).

Samotný projektový cyklus bilaterálnej pomoci je založený na štandardných dokumentoch. Kľúčovú úlohu v jeho fungovaní zohrávajú slovenské organizácie, ktoré sa spolu s organizáciami z cieľových krajín môžu uchádzať o podporu.

Čo sa týka finančného rámca, aj pod tlakom záväzkov vyplývajúcich z členstva v EÚ dochádza k postupnému zjednoteniu a sprehľadneniu štruktúry prostriedkov určených na rozvojovú pomoc. V štátnom rozpočte na rok 2003 bola vyčlenená suma pre program 05T na oficiálnu rozvojovú pomoc. V roku 2004 to bolo 317,211 mil. Sk, z čoho 160,776 mil. priamo v rozpočte MZV SR na podporu bilaterálnych projektov. Okrem MZV SR jednotlivé rezorty – buď z rezortných rozpočtov, alebo v rámci programu 05T – financujú aktivity, ktoré sú vykázané ako rozvojová pomoc. Patria sem aj príspevky do medzinárodných organizácií, ktoré boli vykazované ako oficiálna rozvojová pomoc. Okrem MZV SR sú z hľadiska poskytovania rozvojovej pomoci dôležité aj ministerstvá financií, hospodárstva, pôdohospodárstva, životného prostredia a školstva. Na poskytovanie rozvojovej pomoci sa každoročne podieľajú aj iné subjekty, v ročnom vykazovaní sa uvádzajú údaje o aktivitách mimovládnych organizácií, ktoré sú schopné mobilizovať nielen zahraničné, ale aj domáce zdroje (*Národný program...*, 2004, s. 10 – 13).

Záverečné poznámky a výhľad do budúcnosti

Systém vybudovaný na MZV SR predstavuje dobrý základ pre ďalšie dobudovanie mechanizmu. Bude potrebné pokračovať v integrovaní programov a rozpočtových zdrojov do vytvorenej rozpočtovej položky. Mechanizmus MZV SR predstavuje integrovaný systém, ktorý je transparentný a plne kompatibilný so systémami vyspelých donorských krajín. Keďže neexistovali inštitucionálne alebo politické tradície a nevznikli ani politické a ekonomické záujmy v dôsledku zvýšeného záujmu počas prístupových rokovaní

SR do EÚ, pri tvorbe mechanizmu MZV SR nebolo Slovensko vystavené vplyvu záujmových skupín, a preto existujúci mechanizmus nie je zaťaženný inštitucionálnou zotrvačnosťou, ktorá by ho zaväzovala. V súčasnosti ešte chýba dobudovanie a integrácia dvoch komponentov do mechanizmu poskytovania rozvojovej pomoci. Ide o humanitárnu a oficiálnu pomoc.

Tento jav je spôsobený najmä tým, že v tejto oblasti existuje zložitá legislatíva a možno chýba aj silný aktér na úrovni ústredných orgánov, ktorý by dokázal byť motorom tohto procesu. V prípade oficiálnej pomoci je potrebné presnejšie definovanie zahraničnopolitických priorít a nástrojov na ich dosiahnutie v kontexte členstva SR v EÚ.

Napriek tomuto sľubnému začiatku patrí k základným charakteristikám súčasného systému poskytovania rozvojovej pomoci na Slovensku ešte stále určitá „zraniteľnosť“ celej agendy z hľadiska zabezpečovania potrebnej politickej a spoločnej podpory (predovšetkým pre jej bilaterálny komponent). Táto zraniteľnosť vyplýva predovšetkým z pôsobenia dvoch faktorov. Vonkajší faktor predstavuje vstup SR do EÚ. Okrem preberania legislatívy to znamená aj finančné a politické záväzky vzhľadom na smerovanie a spôsob poskytovania pomoci. Slovenská rozvojová pomoc, podobne ako v ďalších nových členských štátoch, sa orientuje najmä na krajiny juhovýchodnej Európy a Strednej Ázie. Európska únia ako celok a predovšetkým jej najsilnejšie členské krajiny sa oproti tomu orientujú na riešenie problému chudoby v najmenej rozvinutých krajinách, predovšetkým v krajinách subsaharskej Afriky. Nové členské krajiny po vstupe ešte nebudú patriť k najsilnejším donorom v rámci EÚ. Ich hospodárske, inštitucionálne kapacity a skúsenosti sú v tomto smere oveľa limitovanejšie ako kapacity skúsenejších darcov, a preto pravdepodobne aj ich vplyv na rozvojovú politiku EÚ bude v najbližšom období skôr limitovaný.

Z vnútorných faktorov bude kľúčová politická podpora, resp. vôľa pokračovať v programe rozvojovej pomoci, ktorá sa v budúcnosti bude odvíjať od toho, do akej miery bude slovenská politická elita vnímať rozvojovú pomoc ako nástroj zahraničnej politiky v kontexte deklarovaných zahraničnopolitických priorít.

Na Slovensku zatiaľ nie sú také politické tradície, ktoré by zaväzovali alebo vopred určovali smerovanie rozvojovej politiky. Neexistuje široká politická diskusia na túto tému a nedá sa hovoriť ani o politickom konsenze v otázke, aké sú štátne záujmy v tejto oblasti. Doteraz vypracované a (vládou SR) prijaté dokumenty nevzbudili väčší záujem politickej verejnosti. Ani ostatní aktéri, predovšetkým predstavitelia súkromnej sféry,

neartikulovali svoje strategické zámery vo vzťahu k rozvojovej pomoci. Jedným z určujúcich faktorov pri rozhodovaní o pokračovaní v podpore bilaterálnych programov budú zrejme finančné možnosti SR aj nad rámec splnenia finančných záväzkov voči EÚ.

Určitým jasným motívom na pokračovanie programu bude naďalej snaha prezentovať Slovensko ako donorskú krajinu, teda snaha o uznanie Slovenska ako plnoprávneho člena tejto komunity. Je však potrebné dodať, že SR by dokázala splniť svoje záväzky aj zvyšovaním príspevkov do medzinárodných organizácií. Na vybudovanie mechanizmu, vytvorenie politického a legislatívneho rámca pre poskytovanie pomoci, ako aj na spustenie bilaterálneho programu MZV SR bola potrebná politická vôľa (Bátora, 2004, s. 16 - 22; Mojžita, 2004, s. 15).

Ďalší rozvoj mechanizmu slovenskej rozvojovej pomoci bude závisieť predovšetkým od vôle a ochoty politickej elity dosiahnuť konsenzus v otázke zahraničnopolitických priorít v tejto oblasti. Dôležitý bude aktívnejší vstup zákonodarného zboru do tohto procesu, ako aj artikulovanie názorov a záujmov ďalších aktérov rozvojovej pomoci. Z hľadiska fungovania mechanizmu a jeho rozvoja bude kľúčové dobudovanie jeho inštitucionálneho a legislatívneho rámca.

Oficiálna rozvojová pomoc SR v rokoch 1999 – 2003

	1999	2000	2001	2002	2003
Celkový objem ODA (v tis. Sk)	318 216	255 045	400 519	257 607	553 521
(v % z HDP)	0,04	0,03	0,042	0,024	0,046
Z toho:					
humanitárna pomoc (v %)	42	14	23	31	19
podiel bilaterálnej pomoci (v %)	18	32	44	45	18
podiel multilaterálnej pomoci (v %)	68	59	56	55	68
podiel administratívnych nákladov (v %)	–	14	9	–	–
príspevok MVRO (odhad v tis. Sk)	14 212	12 326	14 428	8 870	15 455

Zdroj: Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, november 2004.

Literatúra:

- Bátora, J.: *Identita a štátny záujem? Os 1-2/2004*, 8. ročník, s. 16 – 22.
- Brzica, D.: *Integrovaný prístup, partnerstvo a spolupráca*. In: Rusnák, U., Szép, A. a Brzica, D.: *Rozvojová pomoc a spolupráca, Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, Bratislava 2002 s. 93 – 103*.
- Brzica, D.: *Slovensko v medzinárodnom systéme rozvojovej spolupráce*, Rusnák, U., Szép, A. a Brzica, D.: *Rozvojová pomoc a spolupráca, Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, Bratislava 2002 s. 107 – 120*.
- Figel, J. a Adamiš, M.: *Slovensko na ceste do Európskej únie. Kapitoly a súvislosti*. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku a Centrum pre európsku politiku, 2003, s. 171 – 175.
- Fodor, E.: *Partnerek a fejlődésben – az Európai Unió fejlesztési politikája*, Külügyi Szemle, 2003/2, 2. ročník, s. 142 – 170.
- Lebeda, P., Halaxa, P.: *Mnohostranná rozvojová pomoc České republiky*, Mezinárodní politika 1998, ročník XXII, č. 4, s. 7 – 10.
- Mojžita, M.: *Slovensko a západný Balkán*, Domino fórum, 2004, č. 4, s. 15.
- Szép, A.: *História rozvojovej pomoci*, Rusnák, U., Szép, A. a Brzica, D.: *Rozvojová pomoc a spolupráca, Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, Bratislava 2002. s. 27 – 32*.
- Szép, A.: *Ľudské práva, ľudský rozvoj a rozvojová pomoc*, Rusnák, U., Szép, A., a Brzica, D.: *Rozvojová pomoc a spolupráca, Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, Bratislava 2002. s. 85 – 88*.
- Development Cooperation of the European Union and the Process of Enlargement*. Brussels, July 2003.
- Follow-up to the International conference on Financing for Development-Monitoring the Barcelona Commitments*, 13. 5. 2003, Brussels, Commission Staff Working Paper.
- Koncepcia rozvojovej pomoci a spolupráce Slovenskej republiky schválená uznesením vlády č. 593/1999*,
- Mechanizmus poskytovania vládnej rozvojovej pomoci SR – schválený uznesením vlády č. 223/2001*
- Národný program oficiálnej rozvojovej pomoci na rok 2004*, www.slovakaid.mfa.sk 14. 11. 2004.
- The Consequences of Enlargement for Development Policy*. Volume 1, September 2003,
- Charta aktívnej rozvojovej pomoci a spolupráce Slovenskej republiky schválená uznesením vlády č. 1083/1999*,

Strednodobá stratégia zahraničnej politiky Slovenskej republiky do roku 2015 prijatá vládou SR 29. 9. 2004, Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, Bratislava 2004.

Strednodobá koncepcia oficiálnej rozvojovej pomoci na roky 2003 – 2008 prijatá vládou SR 5. 6. 2003 uznesením č. 432/2003.

Summary:

Attila Szép: *Official Development Assistance of the European Union and Slovakia*

In 2004 Slovakia gained full membership in the European Union. This fact has significantly determined the framework for further activities of Slovakia as a donor country. Therefore this article consists of two parts. First part offers a short survey of the official development assistance (ODA) of the EU and the second provides the reader with a survey of the evolution and analysis of the current system of ODA in the Slovak Republic.

The range, objectives and territorial priorities of ODA of the EU depend on two factors: dynamics of European integration and international environment. Considering this, the development policy of the European community in the period between 1957 up to 2004 can be divided into several phases. According to Erika Fodor, there are three of them. We can consider the period from 2000 up to now as a fourth one. The first one, covering the period from 1957 to 1975 began when the European Communities were established and ended when the first document adopted in Lome was signed. In this period, the political development in the developing countries was of dynamic character. Moreover, a few countries establishing the EC still possessed territories overseas at the time. Therefore in the *Rome Treaty*, the relation and responsibility of the EC towards these territories have been anchored. Three fundamental instruments to realise the objectives existed: firstly, *European Development Fund* was established to finance the development programmes in these territories; second pillar was posed by the food aid (especially to countries in Asia); and finally, development assistance was based on different bilateral economy and trade treaties between the EC and developing countries.

During the second period, from the late 70's up to early 80's (1975 – 1986), the change of approach and political framework of the develop-

ment assistance can be seen within the EC. The assistance based on trade treaties did not meet the requirements of the European Communities. Furthermore, the international environment changed as well.

Further expansion of development assistance is typical for the third period (1986 – 2000). It concerned not only areas of cooperation but also an increase in a number of instruments. The EC had to face the disintegration of the Communist Bloc and occurring conflicts in Eastern and South-Eastern Europe. The key documents were adopted during this period. *Maastricht Treaty* became the pillar of the primary legislation. According to the *Treaty*, development policy of the EC is of complementary character in relation to the development cooperation of its member states and set combating of the poverty, promotion of the sustainable development in less developed countries, as well as support in the process of their accession process towards the world economy as the priority.

In the fourth period, from 2000 up to present, legislation framework was amended. At the level of secondary legislation the *Cotonou Agreement* was signed between the EC and the countries of Africa, Caribbean and Pacific. Following this document, the further political documents and declarations occurred. Declaration of the European Commission from 2000 can be considered the fundamental document of the new development policy. Consequently, promotion of sustainable human and social development in the least developed countries has become a key category of development policy.

As for financial means, it should be pinpointed that the EU (together the EC and the MS) is considered the biggest donor in the world providing the assistance in the amount of 50% of the world-wide assistance. At present, *Barcelona Commitments* poses the framework for determining the objectives – individual and collective ones. Individual refers to long-term recommendations set by UN to allocate at least 0.7% of the GNP for development assistance. (Current average of the EU reached 0.33%.) As for collective commitment, the EU should reach the average of 0.39% up to 2006.

As far as Slovakia is concerned, starting bilateral programme of ODA can be seen as a concrete answer of the Slovak government to the challenges of the Slovak foreign policy objectives redefining after the EU accession. To analyse, evaluate and characterise the Slovak ODA, one has to consider the international status of Slovakia and institutional basis of the development assistance in Slovakia which can be divided into two periods – 1993 – 1998 and 1999 – up to present.

Before gaining its independence, Slovakia belonged to the group of donors as a part of socialist Czechoslovakia. In 90's, Slovakia, like the other transforming states became the recipient country. As for the character of assistance, she received mainly the technical assistance aimed at the institutions and capacity building being able to manage the economic, political and social transformation. Specific segment in the system of institutions aimed at the absorbing of aid in Slovakia were the non-governmental organisations. Especially between 1993 and 1998 they posed an organised sector dealing with building and strengthening the institutes of civil society.

From 1999 up to the present, Slovakia has been undergoing the transformation from a recipient to a donor country. Change of the government in 1998 changed the international status of Slovakia as well. This fact also influenced the system of development assistance. By becoming a member of OECD and starting the negotiation process, Slovakia has become a member of a group of the so-called emerging donor countries in eyes of a world community. Even though no financial commitments stemmed from the membership in OECD, Slovakia was expected to act as a member of the "club of the richest". On the other hand, unlike the membership in OECD, the membership in the EU contributed to the realisation of development assistance of the EU. Thus Slovakia not only has its political commitments but also the financial ones. Furthermore, after the election of 1998, the environment has changed in favour for the activities of non-governmental organisations.

The key role in defining the development assistance as an integral part of foreign policy has been played by the Ministry of Foreign Affairs of the Slovak Republic. International organisations, besides other stakeholders in Slovakia, significantly contributed to the shaping of the approaches towards development assistance in the beginning. Two international organisations, however, had stronger influence on shaping the ideas of the representatives of the Slovak administration i.e. *UNDP Regional Centre* in Bratislava and *Canadian International Development Agency*. Both organisations provided technical cooperation concerning formulation of ideas and mechanism concepts, as well as building of capacities. Another important fact was that the new system has been build to be coherent with the system of the EU.

In the period 1999 - 2002 the basic assumptions for building and running the mechanism of providing the development assistance were established at the Ministry of Foreign Affairs. On one hand, the necessary

documents were elaborated and adopted by government afterwards. The elaboration of statistics in accordance with the directives of the Development Assistance Committee of OECD was a next step. Also the resolution of the Government No. 332/2002 determining the Ministry of Foreign Affairs as a coordinator of development assistance posed a significant impulse. The key document – *Medium-term Strategy for Official Development Assistance for 2003 – 2008* – defines objectives, reasons, principles, as well as territorial and sectoral priorities. An important step was made in 2003 when for the first time a special budget line was created. Beside that the line ministries cover their ODA activities from their own budget. Another important step was when the Ministry of Foreign Affairs launched its bilateral program of ODA in 2003. It amounts about 5 million USD yearly which is divided into two components – *Trust Fund* (to support projects to 12 project countries) and the *Bratislava – Belgrade Fund* (to support projects to Serbia and Montenegro). The project cycle is based on the initiatives of the Slovak organisations. The projects are implemented by Slovak entities with the partnership of organisations from the partner countries. It is an integrated and transparent mechanism where the representatives of the NGOs and also the ones from business are involved into the decision-making process.

In the future the system of providing ODA should be completed by integration of mechanisms of providing official assistance and humanitarian aid. Also it will be important to adopt a law on ODA that would create a sound legal basis. The building of mechanism should be completed by the establishment of agency in the future.